

گزارش تحلیلی سفر رئیس جمهوری روسیه به آذربایجان

سرویس آذربایجان/خبرگزاری آران

مقدمه :

دیمیتری مدوداف رئیس جمهور جدید روسیه که پس از تحویل گرفتن قدرت، در مسیر سیاستهای ترسیم شده توسط پوتین رئیس جمهور سابق روسیه گام بر می دارد از روز پنجشنبه 13 تیرماه (3 ژوئیه 2008) سفر دوره ای خود به چند کشور آسیایی را شروع کرده است. رئیس جمهور روسیه در مرحله اول این سفر، بعد از ظهر روز پنجشنبه 13 تیرماه وارد باکو پایتخت جمهوری آذربایجان شد و با همتای آذری خود دیدار و گفتگو نمود. این دومین دیدار این دو پس از به قدرت رسیدن رئیس جمهور جدید روسیه می باشد. قبل از این روسای جمهوری دو کشور در همایش جهانی تجارت در سنت پترزبورگ روسیه در ماه ژوئن سال جاری میلادی با هم دیدار نموده و در خصوص زمینه های گفتگوی خود در باکو به توافق رسیده بودند. انتخاب باکو برای شروع سفر دوره ای رئیس جمهور روسیه به خوبی می تواند اهمیت آذربایجان برای روسیه را مشخص نماید. انجام این دیدار تنها چند روز قبل از اولین دیدار دیمیتری مدوداف با رئیس جمهور آمریکا که در نشست آتی سران کشورهای گروه هشت در ژاپن (7 الی 9 جولای) انجام خواهد شد؛ اهمیت این سفر را از دیدگاه تحلیلگران سیاسی دو برابر کرده است.

لازم به توضیح است رئیس جمهور روسیه را در سفر به باکو وزیران امور خارجه، کشور، نیرو، برخی مقامات داغستان، کالمیکیا و هشترخان و دیگر مقامات عالی رتبه این کشور همراهی می کردند. علاوه بر آن، کارفرمایان روسیه، به ویژه مسئول شرکت نفت لوک اویل، دبیر هیات اداره گازپروم ومدیر بانک "آلفا بانک" شامل هیات همراهی رئیس جمهور روسیه بودند. گفتنی است دیمیتری مدوداف صبح روز جمعه به اقامت خود در باکو خاتمه داد و به سوی ترکمنستان حرکت نمود و قرار است پس از ملاقات با رئیس جمهور ترکمنستان راهی قزاقستان گردد و پس از آن در اجلاس سران کشورهای گروه هشت در ژاپن شرکت نماید.

روابط روسیه و آذربایجان :

دو کشور روسیه و آذربایجان با داشتن 289 کیلومتر مرز مشترک علاوه بر روابط اقتصادی و سیاسی در جنبه های اجتماعی و فرهنگی نیز دارای علائق مشترک می باشند. دو ملت در اثر سالها زندگی در یک سرزمین واحد از فرهنگ و آداب و رسوم هم تاثیر پذیرفته اند و این تاثیر پذیری مسلمان با رجحان و برتری روس ها به دلیل حاکمیت شان بوده است. این موضوع نوعی فرهنگ مشترک (در حد محدود) ایجاد کرده است که باعث حفظ روابط فرهنگی اجتماعی دو کشور می شود. در حال حاضر روسیه هفتمین شریک تجاری جمهوری آذربایجان است و بیش بینی می شود ارزش مبادلات تجاری دو کشور تا پایان سال جاری میلادی به بیش از دو میلیارد دلار برسد. البته روزگاری نچندان دور روسیه در مقام دوم شرکای تجاری آذربایجان قرار داشت و بدیهی است روسیه برای بازگشتن به شرایط فوق از هیچ کوششی دریغ نمی نماید. در ارتباط با روابط سیاسی دو کشور نیز با استیسی اذعان نمود علیرغم فراز و نشیبهایی که در رابطه این دو کشور بعد از فرو پاشی ایجاد شده امروزه رابطه سیاسی این دو کشور در حد بالایی قرار دارد که سفرهای متقابل روسای جمهور دو کشور به همدیگر حکایت از این واقعیت دارد ضمن اینکه آذربایجان برای کنترل تسلط آمریکا بر سیاستهای خود چاره ای جز ابراز تمایل به روسیه نمی بیند و از طرف دیگر روسیه نیز برای تامین اهداف استراتژیک خویش در جنوب نیازمند گسترش روابط سیاسی با آذربایجان می باشد.

اهداف عمده سفر رئیس جمهوری روسیه به باکو:

پس از فرو پاشی اتحاد جماهیر شوروی، برخی کشورهای غربی از جمله ایالات متحده آمریکا و نیز سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) تلاشهای گسترده ای را برای استفاده از خلاء ایجاد شده در منطقه آسیای مرکزی و قفقاز به عمل آورده و توانستند در منطقه ای که روزگاری داخل در حاکمیت اتحاد جماهیر شوروی سابق بود برای خود منافعی را تعریف نموده و به بهانه صیانت از این منافع هر روز بر توسعه نفوذ و بهره برداری خود از این منطقه بیافزایند که وقوع حوادث یازده سپتامبر 2001 در آمریکا به حضور آمریکا در این منطقه شتاب بیشتری بخشید. هم اکنون که ایالات متحده در پی دستیابی هر چه بیشتر به منافع خود و روسیه در پی برطرف کردن نگرانیها و تامین اهداف خود در منطقه قفقاز جنوبی می باشد آذربایجان اهمیت ویژه ای یافته است.

دولت روسیه که پس از پشت سر گذاشتن مشکلات مربوط به اوایل دوره فروپاشی یکی از اصلی ترین مخالفان نظام تک قطبی به سرکردگی آمریکا محسوب می گردد از هیچ کوششی برای به دست آوردن دوباره اقتدار خود در نظام بین الملل دریغ نمی نماید و در همین راستا در حال حاضر یکی از مهمترین نگرانیهای روسیه در سطح منطقه ای گسترش نفوذ آمریکا و ناتو در کشورهای جدا شده از شوروی سابق مخصوصا در جمهوریهای قفقاز جنوبی می باشد. از همین رو ست که ولادیمیر پوتین قبل از پایان مدت ریاست جمهوری خود با صراحت اعلام کرده است: «من می خواهم همه بدانند که راستای اصلی فعالیت ما را در حوزه شوروی سابق احیای اتحاد سابق تشکیل خواهد داد.»

نظر به آنچه گفته شد می توان از عوامل ذیل به عنوان اهداف عمده سفر رئیس جمهوری روسیه به باکو یاد نمود.

تاکید بر اهمیت اساسی آذربایجان برای روسیه و ارسال این پیام به آمریکا و ناتو که آنان بایستی در تنظیم روابط خود با آذربایجان بیش از پیش به حساسیتهای روسیه توجه نمایند.

با توجه به اینکه آمریکا به طرق مختلف نسبت به عضویت آذربایجان در ناتو ابراز تمایل کرده است و نظر به سیاست اساسی روسیه در راستای جلوگیری از گسترش ناتو به شرق می توان یکی از دلایل عمده این سفر را اعلام مخالفت شدید روسیه با این موضوع عنوان نمود.

حفظ و گسترش نفوذ سنتی روسیه در منطقه قفقاز به ویژه در آذربایجان از دیگر دلایل اساسی این سفر محسوب می گردد.

با توجه به نزدیکی انتخابات ریاست جمهوری آذربایجان و تلاش آمریکا در خصوص برگزاری این انتخابات بر اساس منافع خود، نفس حضور رئیس جمهور روسیه در آذربایجان می تواند نقش و تاثیر روسیه در این انتخابات را پر رنگ تر نماید.

روسیه هفتمین شریک تجاری جمهوری آذربایجان است و بیش بینی می شود ارزش مبادلات تجاری دو کشور تا پایان سال جاری میلادی به بیش از دو میلیارد دلار برسد. لذا تلاش برای افزایش همکاریهای اقتصادی یکی از اهداف این سفر محسوب می گردد.

برنامه های رئیس جمهور روسیه در آذربایجان :

ملاقات با الهام علی اف و سپس با هیات دولت

حضور بر سر مزار رئیس جمهور فقید آذربایجان و شهدا

دیدار با مقامات دینی فعال در آذربایجان

بازدید از بنیاد حیدر علی اف

زمینه های گفتگوی رئیس جمهور روسیه و آذربایجان :

مذاکره درباره خرید بخش عمده ای از گاز تولیدی جمهوری آذربایجان

بررسی راهکارهای افزایش سطح همکاریهای سیاسی، اقتصادی و نظامی دو کشور

گفتگو درباره نظام حقوقی و امنیت دریای خزر

بررسی روند مذاکرات صلح گروه میانجیگران سازمان امنیت و همکاری اروپا در حل مناقشه قره باغ

گفتگو در خصوص مسائل هسته ای ایران
گفتگو در خصوص مسائل مربوط به رادار قبله
مذاکره در خصوص مبارزه با تروریسم
توافقات بعمل آمده در این سفر :

انتشار بیانیه دوستی و شراکت استراتژیک بین روسیه و آذربایجان با امضاء سران دو کشور
امضاء یادداشت تفاهم در باره همکاری زمینه محافظت از بارهای ترانزیت
امضاء توافقنامه ای درباره همکاری در مبارزه با تخلفات گمرکی
امضاء یادداشت همکاری در زمینه خصوصی سازی دارایی های دولتی و اداره آنها
امضاء توافقنامه توسط وزرای امور خارجه درباره امور بایگانی
انجام توافق اولیه برای خرید بخش عمده ای از گاز جمهوری آذربایجان توسط روسیه
چکیده اظهارات رئیس جمهور روسیه :

رئیس جمهور روسیه در دیدار با الهام علی اف اظهار داشت : آذربایجان متحد راهبردی روسیه است .

رئیس جمهور روسیه در دیدار با نمایندگان جوامع دینی در باکو بیان کرد: "این ملاقات مظهر دوستی ادیان مختلف در آذربایجان میباشد". مدوداف با اظهار اینکه جمهوری آذربایجان در جهان بعنوان کشور تحمل پذیر شناخته می شود خاطرنشان ساخت که آذربایجان می تواند به دستاوردهای خود در این زمینه بیابد.
دیمیتری مدوداف رئیس جمهوری روسیه از سفر رسمی اش به جمهوری آذربایجان و مذاکرات با همتای آذربایجانی خود در باکو اظهار رضایت کرد. رئیس جمهوری روسیه همچنین از توسعه مثبت مناسبات تجاری اقتصادی دو کشور نیز اظهار رضایت عمیق کرده و گفته است ، طی سالهای اخیر اقتصاد جمهوری آذربایجان و روسیه با سرعت تمام رشد می کند و این امر زمینه همکاری در رشته های انرژی ، صنایع حمل و نقل ، امور بانکی و کشاورزی را فراهم می کند. رئیس جمهوری روسیه بخاطر تدابیر انجام شده برای حفاظت از میراث فرهنگ ملت روس در جمهوری آذربایجان از الهام علی اف سپاسگذاری کرده است.

انعکاس این سفر در مطبوعات روسیه و آذربایجان :

سفر دیمیتری مدوداف به آذربایجان بازتابهای گسترده ای در مطبوعات دو کشور داشته است . که در ذیل به عنوان نمونه به چند مورد اشاره می کنیم .
روزنامه های آذربایجان در پنجشنبه 13 تیرماه
اکسپرس:

در سفر رییس جمهوری روسیه به باکو مسایل انرژی ، پایگاه راداری قبله و انتقال محموله به نیروگاه بوشهر مورد بررسی قرار خواهد گرفت
نوویه ورمیا

رییس جمهوری روسیه امروز به جمهوری آذربایجان سفر می کند
آزادلیق

رییس جمهوری روسیه امروز وارد باکو می شود

روسیه علاقه مند به دریافت گاز طبیعی جمهوری آذربایجان است
اخو :

در سفر رییس جمهوری روسیه به باکو قرارداد همکاری استراتژیک میان دو کشور امضا می شود
ینی مساوات

مسایل انرژی موضوع اصلی گردهمایی سران کشورهای عضو اتحادیه گوام در باتومی گرجستان بود
رییس جمهوری روسیه از جمهوری آذربایجان دیدار می کند

525 :

سفیر جمهوری آذربایجان در مسکو : روسیه نقش مهمی در حل مناقشه قره باغ ایفا می کند
روزنامه های آذربایجان در روز جمعه 14 تیرماه
اکسپرس

روسیه ، جمهوری آذربایجان را متحد راهبردی خود می داند

مبادلات تجاری میان روسیه و جمهوری آذربایجان در پایان سال جاری میلادی به میلیارد دلار خواهد رسید
آزادلیق

الهام علی اف با فروش گاز طبیعی جمهوری آذربایجان به روسیه موافقت کرد - لهستان با استقرار سیر موشکی آمریکا در قلمرو این کشور موافق است - طالبان سه فروند بالگرد ناتو را ربود
نوویه ورمیا

رییس جمهوری روسیه از پیشرفت محسوس در مذاکرات صلح قره باغ خبر داد - روسیه و جمهوری آذربایجان تغییر مرزها با توسل به زور را قابل قبول نمی دانند
روزنامه های روسیه در روز جمعه 14 تیرماه:
کامرسانت

رییس جمهوری روسیه موفقیت گازپروم در آذربایجان را تحکیم بخشید
ورمیا نووستی

شرکت گازپروم روسیه گاز آذربایجان را تحت کنترل می گیرد.

علاوه بر روزنامه های فوق خبرگزاریهای معتبر روسیه و آذربایجان از قبیل نووستی ،آپا ،ترند و... نیز بصورت گسترده به انعکاس رویدادهای مربوط به این سفر پرداختند.
سخن آخر :

در پایان چنانچه بخواهیم به یکی از مهمترین دستاوردهای این سفر برای روسیه اشاره نمائیم بایستی توافق اولیه دو کشور برای فروش گاز آذربایجان به روسیه را مورد توجه قرار دهیم.

خبرگزاری آفا روز 14 تیرماه به نقل از الکسی میلر رییس شرکت گازپروم روسیه نوشت: توافق اولیه برای خرید بخش عمده ای از گاز جمهوری آذربایجان در سفر دیروز دیمیتری مدوداف رییس جمهور روسیه به باکو حاصل شده است. لازم به ذکر است که روسیه در حدود 20 میلیارد متر مکعب گاز برداشت خواهد شد. قبل از این چند کشور از جمله ایران و ترکیه نیز برای خرید گاز این حوزه اعلام آمادگی کرده بودند.

با توجه به دیدار اخیر رئیس جمهور روسیه با سرژسکیان رئیس جمهور ارمنستان و نظر به عضویت روسیه در گروه موسوم به مینسک این نظریه در ذهن برخی تحلیلگران متبادر

می گردید که دیمیتری مدوداف حامل راه حل جدیدی برای تسریع در روند مذاکرات مربوط به مناقشه قره باغ باشد؛ کما اینکه دستیار رئیس جمهور آذربایجان در گفتگو با خبرنگاران موضوع فوق را یکی از محورهای مذاکرات رئیس جمهور دو کشور اعلام کرده بود ولی همانطور که پیش بینی می شد این دیدار نیز نتیجه خاصی در خصوص مذاکرات قره باغ نداشت و به نظر می رسد همچنان بایستی حل مناقشه طرفین را در چارچوب توافقات محرمانه آذربایجان و ارمنستان در قالب اصول پراگ مبنی بر آزادی پنج شهرستان از هفت شهر اشغالی خارج از قره باغ و همه پرسى در این منطقه جستجو نمود؛ موضوعی که دو طرف مخصوصاً آذربایجان در خصوص توجیه افکار عمومی نسبت به آن مشکل دارند.

موضوع دیگر اینکه، اگر چه خبر گزارها از گفتگوی دو رئیس جمهور در خصوص مسائل هسته ای ایران سخنی به میان نیاورده اند لیکن با توجه به اینکه سرگی پریخودکو دستیار رییس جمهور روسیه اعلام کرده بود به دلیل سکونت جمعیت کثیری از آذربایجانیها در ایران؛ نظر رئیس جمهور آذربایجان در خصوص مسائل هسته ای ایران برای روسیه مهم می باشد چنین به نظر می رسد که گفتگوهای بین دو کشور در باره مسائل هسته ای ایران وجود داشته است. اعتقاد نگارنده بر این است با توجه به تلاشهایی که دولت آمریکا جهت استقرار سامانه دفاع موشکی خود در جمهوری چک و لهستان انجام می دهد و نظر به مخالفت شدید روسیه با استقرار این سامانه؛ چنانچه تلاشهای آمریکا در این خصوص به نتیجه برسد - که ظن قوی بر آن است میزان همکاری روسیه با آمریکا در خصوص مسائل هسته ای ایران بیش از پیش کاهش خواهد یافت و طبیعتاً رئیس جمهور روسیه می توانست در دیدار همتای آذری خود جهت فشار آوردن بر رئیس جمهور آمریکا به منظور صرف نظر از استقرار سامانه دفاع موشکی در جمهوری چک و لهستان؛ از رئیس جمهور آذربایجان بخواهد سیاست خود در خصوص مسائل هسته ای ایران را با سیاستهای روسیه منطبق نماید. ضمن اینکه توقیف محموله هسته ای ارسالی از روسیه به نیروگاه اتمی بوشهر و جلوگیری از تکرار این موضوع می توانست موضوع بحث دو رئیس جمهور در خصوص مسائل هسته ای ایران باشد.

ذکر این نکته نیز خالی از فایده نیست که بایستی از طریق دستگاه دیپلماسی ایران به دستیار رئیس جمهور روسیه گوشزد گردد که اظهار نظر ایشان در خصوص سکونت جمعیت کثیری از آذربایجانیها در ایران مغایر با عرف بین الملل و به نوعی دخالت در امور داخلی ایران است. در پایان شایان ذکر است جمهوری اسلامی ایران به عنوان همسایه دیوار به دیوار دو کشور روسیه و آذربایجان؛ در شرایطی قرار دارد که بیش از هر زمان دیگری به پرستیژ و مقبولیت بین المللی نیازمند است. لذا بایستی از هیچ کوششی برای بهره برداری از اختلافات مابین آمریکا و روسیه دریغ نورزیده و با در نظر گرفتن منافع ملی خود و بر اساس اصول لا یتغیر حکمت، عزت و مصلحت نظام اسلامی از تثبیت روابط خود با روسیه علیه آمریکا استفاده نماید. ضمن اینکه افزایش اختلافات آمریکا و روسیه و تقویت روابط ایران و روسیه می تواند آمریکا را در استفاده نظامی از اراضی جمهوری آذربایجان علیه ایران بر حذر دارد؛ البته در کنار گسترش روابط با روسیه بایستی برای تقویت و البته هدفمند کردن روابط ایران و آذربایجان نیز تلاش نمود.

تهیه و تدوین: حسن گلی